

Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Voor u gelezen in 2016

Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek

www.kenniscentrumbegrijpendlezen.nl

Rietdijk, S. (2016). Strategieën voor het schrijven van een betoog op basis van online bronnen. In E. Olijkan (Ed.), *Voor u gelezen in 2016. Lezen en digitalisering. Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek* (pp. 31-34). Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Strategieën voor het schrijven van een betoog op basis van online bronnen

Saskia Rietdijk

Voor u gelezen:

Kirkpatrick, L.C., & Klein, P.D. (2016). High-achieving high school students' strategies for writing from internet-based sources of information. *Journal of Writing Research*, 8(1), 1-47.

Kirkpatrick & Klein lieten een kleine groep goede schrijvers van een Canadese middelbare school een betoog schrijven op basis van online bronnen. Zij onderzochten hoe de leerlingen de schrijftaak uitvoerden. De onderzoekers stuitte op twee verschillende schrijfstrategieën, één waarbij leerlingen hulpdocumenten creëerden op basis waarvan zij hun tekst schreven en één waarbij leerlingen direct schreven vanuit de bronnen. Elke strategie bleek gepaard te gaan met een set onderliggende strategieën. Een deel van deze strategieën wordt zowel gebruikt bij papieren als bij digitale bronnen, een deel is exclusief voor het gebruik van internet en – zo betogen de onderzoekers – vormen een belangrijke verruiming van de onderzoeks- en schrijfstrategieën.

Inleiding

Leerlingen kunnen veel leren van schrijven op basis van online bronnen. Het onderzoek naar schrijven op basis van bronnen richt zich hoofdzakelijk op papieren bronnen. Maar tegenwoordig is veel van wat leerlingen schrij-

ven gebaseerd op internetbronnen. De aard van schrijftaken, leestaken en de strategieën om deze taken succesvol uit te voeren zijn veranderd door de komst van internet. Eerdere studies naar schrijven op basis van in-

ternetbronnen keken naar specifieke aspecten van het schrijfproces (bijvoorbeeld zoeken), onderzochten de strategieën van studenten indirect (bijvoorbeeld aan de hand van vragenlijsten), of richtten zich op een ander genre dan deze studie.

Het doel van de huidige studie was het in kaart brengen van de schrijfstrategieën van goed presterende middelbare scholieren als zij een betoog schrijven aan de hand van online bronnen.

Methode

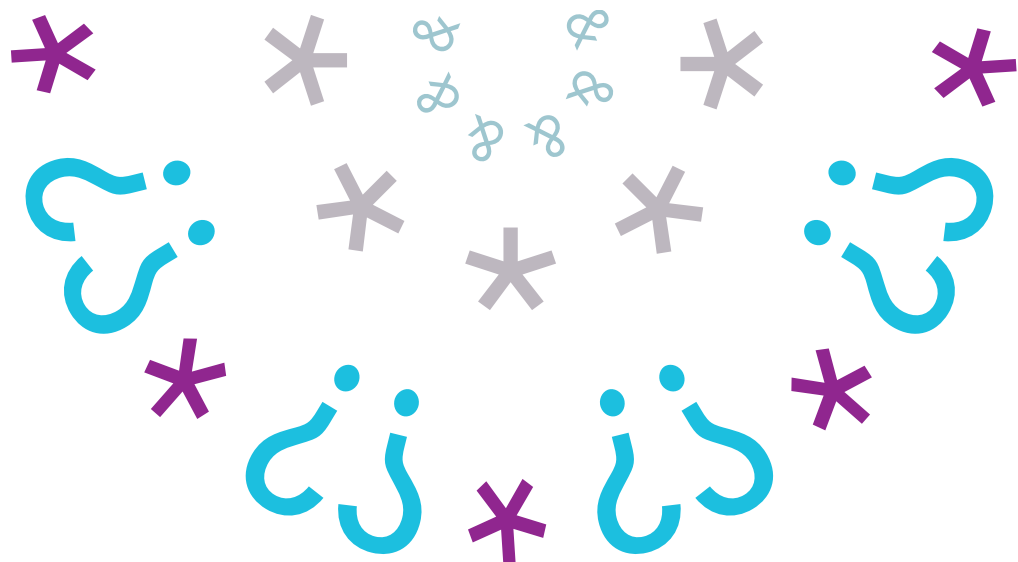
Voor deze studie werden 17- en 18-jarige leerlingen van een van de best-presterende middelbare scholen in Ontario in Canada, met de hoogste cijfers voor het vak Engels, geselecteerd. De onderzoekers kozen voor goed presterende leerlingen, omdat ze een beeld wilden krijgen van effectieve schrijfstrategieën. De negen leerlingen namen vrijwillig aan de studie deel.

De leerlingen schreven een betogende tekst op de computer, aan de hand van een opdracht, buiten schooltijd. Ze kregen een

elektronisch document met online bronnen. Ze konden deze bronnen gebruiken of zelf online naar bronnen zoeken. De leerlingen werd gevraagd hardop te denken terwijl ze bezig waren met hun schrijftaak. Hun computerscherm, gezicht, muisbewegingen en spraak werd opgenomen. Als een leerling klaar was met de opdracht, werd hij of zij geïnterviewd over zijn/haar schrijfproces en strategieën. Op deze wijze werd aan de hand van verschillende instrumenten informatie verzameld over de schrijfstrategieën van leerlingen.

Er werd een codeersysteem ontwikkeld door de verzamelde data herhaaldelijk te beluisteren en bekijken. Elke code stond voor een (deel)strategie die door de leerlingen werd gebruikt, bijvoorbeeld: 'zoeken aan de hand van trefwoorden'. Aan de data van elke leerling werden codes toegekend, één code per fragment van 5 minuten. Ter controle werd een deel van de data ook gecodeerd door een tweede onderzoeker. De overeenstemming tussen de twee onderzoekers bleek hoog te zijn.

Resultaten

De activiteiten van de leerlingen konden worden ingedeeld in vier hoofdcategorieën:

1. onderzoeken
2. maken van een tussenversie of onderliggend document
3. schrijven
4. reviseren

Leerlingen hanteerden één van de volgende twee globale strategieën:

- Ze maakten een apart document met aantekeningen en een outline, op basis waarvan ze hun tekst schreven (vijf leerlingen); ze onderzochten, wisselden onderzoeken af met het maken van het aparte document, schreven, en reviseerden tot slot.
- Ze schreven direct vanuit de bronnen (vier leerlingen): ze onderzochten kort, maakten een opbouw (inleiding, twee of drie alinea's met argumenten en bewijs, conclusie), en wisselden onderzoeken, schrijven en reviseren af.

De leerlingen hanteerden een variëteit aan (deel)strategieën. Sommige strategieën waren dezelfde als bij schrijven op basis van papieren bronnen (bijvoorbeeld aantekeningen maken), andere waren nieuw en het gevolg van de internetomgeving (bijvoorbeeld zoeken op trefwoord).

Implicaties voor onderwijspraktijk

Dit onderzoek laat zien dat goed presterende middelbare scholieren bij het schrijven van een betoog op basis van online bronnen één van de volgende strategieën hanteren: ze maken een apart document met aantekeningen en een outline, of schrijven direct vanuit de bronnen. De auteurs doen géén uitspraak over wat de meest effectieve strategie is. Dit was niet mogelijk omdat beide strategieën vrijwel even vaak voorkwamen en de relatie met tekstkwaliteit niet is onderzocht.

De volgende waarnemingen die in de studie van Kirkpatrick & Klein aan bod komen, kunnen van nut zijn voor de onderwijspraktijk:

- De schrijfprocessen van leerlingen verschillen. Dit blijkt uit deze studie maar ook ander onderzoek ondersteunt dit.
- De effectiviteit van de schrijfactiviteit is mede afhankelijk van de timing van de activiteiten. Dit blijkt niet uit deze studie, maar wel uit ander onderzoek. Kirkpatrick & Klein verwijzen hiervoor naar Rijlaarsdam & Van den Bergh (2006), die vaststelden dat bijvoorbeeld het veelvuldig lezen en naslaan van opdrachten of documentatie vooral in het begin van het schrijfproces effectief is en in een later stadium niet meer.
- Wanneer leerlingen tijdens het schrijven een apart document maken met aantekeningen en/of een outline, ontlast dit hun werkgeheugen. Dit blijkt uit deze studie, maar ook uit ander onderzoek.

